

VI. ŚWIAT ZWIERZĄT

1. Wstęp

Przeprowadzona w roku 2003 inwentaryzacja faunistyczna gminy Głubczyce miała na celu:

- przedstawienie aktualnych i precyzyjnych danych na temat występowania najważniejszych z punktu widzenia ochrony przyrody gatunków zwierząt,
- wyznaczenie najcenniejszych faunistycznie obszarów,
- wskazanie istniejących i potencjalnych zagrożeń dla znajdujących się na terenie gminy stanowisk fauny.

Zarząd Gminy uzyskuje możliwość wykorzystania tych danych przy planowaniu założeń zagospodarowania przestrzennego. Będzie mógł też wykorzystywać je w trakcie tworzenia na terenie gminy obszarów chronionych.

2. Metodyka

Materiał zebrano w trakcie badań terenowych przeprowadzonych w 2003 roku. Wykorzystano także liczne własne niepublikowane obserwacje dokonane na terenie gminy w latach 1998-2002, dotyczące głównie występowania kręgowców.

Przy zbieraniu danych zastosowano metodę kartograficzną polegającą na rejestracji wyników prowadzonych obserwacji na mapach leśnych w skali 1:25000 i mapach topograficznych w skali 1:50000. Wykorzystano też nieliczne dostępne dane literaturowe i obserwacje z lat wcześniejszych.

W poniższym przeglądzie gatunków umieszczono głównie taksony rzadkie, zagrożone i chronione, decydujące o walorach faunistycznych omawianego obszaru. Szczególną uwagę zwrócono na gatunki obecne na „czerwonych listach gatunków zagrożonych”. W opisach poszczególnych taksonów uwzględniono:

- regionalną czerwoną listę motyli dziennych Górnego Śląska (**O** – Opolszczyzna, **G.Śl.** – Górny Śląsk) (Buszko 1998),
- regionalną czerwoną listę kręgowców Górnego Śląska (**O** – Opolszczyzna, **G.Śl.** – Górny Śląsk) (Czylok i in. 1996),
- czerwoną listę zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (**PL**) (Głowaciński red. 2002),
- Polską Czerwoną Księgę Zwierząt (**PCKZ**) (Głowaciński red. 2001),

- europejską (E) czerwoną listę ptaków zagrożonych wyginięciem (Tucker i Heath 1994).

Stosowane wg tych list skróty kategorii zagrożenia oznaczają:

- I – odratowany z zagrożenia,
- LC – gatunek o niewielkim ryzyku wyginięcia,
- NT – gatunek niskiego ryzyka ale bliski zagrożenia,
- R – gatunek rzadki,
- D – gatunek o spadku liczebności,
- V – gatunek narażony na wyginięcie,
- E – gatunek skrajnie zagrożony i ginący,
- Ex – gatunek wymarły na danym obszarze.

W związku z planowanym wejściem Polski do Unii Europejskiej oraz dostosowaniem polskiego prawa ochrony przyrody do wymogów unijnych, zdecydowano się także uwzględnić obecność danego gatunku wśród podstawowych załączników Dyrektywy Habitatowej i Dyrektywy Ptasiej. Dyrektywy te są podstawowymi aktami Wspólnoty Europejskiej, stanowiącymi podstawę prawną ochrony europejskiej flory i fauny.

Dyrektywa 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków, zwana Dyrektywą Ptasią (DP). W przeglądzie gatunków uwzględniono obecność taksonu w załączniku I lub II. Załącznik I zawiera gatunki o znaczeniu europejskim. Są to gatunki wymierające lub zagrożone zmianami ich siedlisk, gatunki rzadkie oraz inne gatunki wymagające ochrony ze względu na charakter zajmowanych przez nie siedlisk. Załącznik II złożony jest z dwóch części. Część II/1 zawiera gatunki, na które można polować na terenie państw Wspólnoty. Część II/2 zawiera natomiast gatunki, na które można polować na mocy prawa krajowego.

Dyrektywa 92/43/EWG o ochronie naturalnych siedlisk oraz dziko żyjącej flory i fauny, zwana Dyrektywą Habitatową (DH). W przeglądzie gatunków uwzględniono obecność taksonu w załączniku II i IV. Załącznik II zawiera listę roślin i zwierząt będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów chronionych. Załącznik IV zawiera listę gatunków roślin i zwierząt będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, które wymagają ścisłej ochrony.

3. Historia badań faunistycznych

Na obszarze gminy Głubczyce w latach powojennych obserwacje faunistyczne prowadzono jedynie w stosunku do kilku grup zwierząt, jak również odbywały się one na wybranych jej obszarach. I tak z bezkręgowców, w sposób bardziej szczegółowy badano

rozmieszczenie jedynie motyli dziennych (Blaik 1999) oraz pluskwiaków różnoskrzydłych (Hebda 2003). Spośród kręgowców, w latach 60. badano rozmieszczenie płazów i gadów w okolicy Głubczyc (Tryczyńska 1964 w: Juszczak 1987), a pojedynczych informacji o rozmieszczeniu stanowisk lęgowych wybranych gatunków ptaków można się doszukać w monografii „Ptaki Śląska” (Dyrz i in. 1991). Gmina Głubczyce położona w części w granicach Płaskowyżu Głubczyckiego oraz w Górach Opawskich, nieszczęśliwie znalazła się także poza badaniami ukierunkowanymi na opracowanie listy faunistycznej wybranych grup zwierząt w tych mezoregionach. W ten sposób „Awifauna lęgowa Płaskowyżu Głubczyckiego” (Kopij 1999) nie zawiera żadnej informacji o ptakach omawianej gminy, a badania do prac „Pluskwiaki różnoskrzydłe Gór Opawskich” (Lis B., Lis J. 2002) i „Ptaki lęgowe Gór Opawskich” (Hebda 2001) nie dotyczyły fragmentu Gór Opawskich położonego w gminie Głubczyce.

Tak słabe rozpoznanie faunistyczne gminy Głubczyce jest zadziwiające, gdyż na jej terenie położone są dwa Obszary Chronionego Krajobrazu: Las Głubczycki i Mokre-Lewice, stycznie do granicy gminy przepływają dwa ważne ciek wodne – rzeka Opawica i Osobłoga, a co bardzo ważne, teren ten znajduje się blisko wylotu Bramy Morawskiej – rzeczywistego szlaku migracyjnego ciepłolubnej flory i fauny.

Wobec nikłych danych literaturowych dotyczących świata zwierząt gminy Głubczyce oraz potrzeby zbadania szczególnie fauny obszarów chronionego krajobrazu na Opolszczyźnie, dokonano inwentaryzacji przyrodniczej gminy, w tym jej walorów faunistycznych.

4. Wykaz gatunków

BEZKRĘGOWCE *INVERTEBRATA*

Pająki *Aranae*

Tygrzyk paskowany *Argyope bruennichii*

Gatunek chroniony. Gatunek południowy, będący obecnie w Polsce w ekspansji. Zasiedla biotopy silnie nasłonecznione, często także wilgotne. Stwierdzony w wielu miejscach na obszarze gminy, głównie na łąkach.

Chrząszcze *Coleoptera*

Na obszarze gminy nie prowadzono systematycznych badań nad tą grupą zwierząt, jednakże prowadząc inwentaryzację przyrodniczą w wielu miejscach stwierdzono występowanie chronionych biegaczy *Carabus sp.* Do stosunkowo często spotykanych na tym terenie należą biegacze: ogrodowy *Carabus arvensis*, wręgaty *Carabus cancellatus*, złocisty *Carabus nitens*, granulowaty *Carabus granulatus* i *Carabus nitens* (Fot. 21)

Motyle *Lepidoptera*

Na terenie gminy Głubczyce stwierdzono 44 gatunki motyli dziennych: paż królowej *Papilio machaon*, bielinek kapustnik *Pieris brassicae*, bielinek rzepnik *P. rapae*, bielinek bytomkowiec *P. napi*, bielinek rukiewnik *P. daplidicae*, zorzynek rzeżuchowiec *Anthocharis cardamines*, szlaczkoń siarecznik *Colias hyale*, szlaczkoń erate *Colias erate*, latolistek cytrynek *Gonepterys rhamni*, wietek gorczycznik *Leptidea sinapis*, pazik debowiec *Quercusia quercus*, czerwonończyk żarek *Lycaena phlaeas*, czerwonończyk uroczek *L. tityrus*, czerwonończyk dukacik *L. virgaureae*, modraszek wieszczek *Celastrina argiolus*, modraszek nausitous *Maculinea nausithous*, modraszek ikar *Polyommatus icarus*, mieniak strużnik *Apatura ilia*, rusałka żałobnik *Nymphalis antiopa*, rusałka pawik *Inachis io*, rusałka admirał *Vanessa atalanta*, rusałka osetnik *V. cardui*, rusałka pokrzywnik *Aglais urticae*, rusałka ceik *Polygonia c-album*, rusałka kratnik *Araschnia levana*, dostojka malinowiec *Argynnis paphia*, dostojka latonia *Issoria lathonia*, dostojka ino *Brenthis ino*, dostojka dia *Boloria dia*, dostojka selene *Boloria selene*, polowiec szachownica *Melanargia galathea*, górówka meduza *Erebia medusa*, przestrojnik jurtina *Maniola jurtina*, przestrojnik trawnik *Aphantopus hyperantus*, strzępotek glicerion *Coenonympha glycerion*, strzępotek ruczajnik *Coenonympha pamphilus*, osadnik egeria *Pararge aegeria*, osadnik kostrzewiec *Lasiommata maera*, osadnik megera *Lasiommata megera*, powszelatek brunatek *Erynnis tages*, kosternik palemon *Carterocephalus palaemon*, karłatek leśny *Thymelicus silvestris*, karłatek ryska *Th. lineola*, karłatek kniejnik *Ochlodes venatus*.

Pośród stwierdzonych gatunków, na szczególną uwagę zasługują:

Paż królowej *Papilio machaon* (PL-LC)

Gatunek występujący w całej Polsce, spotykany na nasłonecznionych stokach, polanach, łąkach, polach i ogrodach. Na terenie gminy jego stanowiska stwierdzono na polach na północ od Opawicy, na wschód od Ciermięcic oraz na północ od Nowosadów.

Pazik dębowiec *Quercusia quercus* (O-R)

Gatunek spotykany na obszarze całego kraju, zasiedla lasy liściaste z udziałem dębu. Na terenie gminy jedyne jego stanowisko stwierdzono w dąbrowie na zachód od Pielgrzymowa.

Modraszek nausitous *Maculinea nausithous*. Gatunek chroniony. (PL-LC; O-R) (DH-II, IV)

Gatunek występujący na rozproszonych stanowiskach w południowej części kraju. Zasiedla bagna i torfiaste łąki. Jedyne stanowisko tego gatunku wykazano na młacie na zachód od Pielgrzymowa.

Mieniak strużnik *Apatura ilia*. Gatunek chroniony. (PL-LC)

Motyle ten występuje na całym obszarze kraju. Zasiedla skraje lasów i leśne drogi w lasach liściastych i mieszanych. Jedyne stanowisko tego gatunku na omawianym terenie stwierdzono w lesie pod Dobieszowem.

Dostojka ino *Brenthis ino* (O-R)

Gatunek spotykany na całym obszarze kraju, na podmokłych łąkach, torfowiskach i po skrajach podmokłych lasów. Na terenie gminy Głubczyce stwierdzono ją wśród łąk na zachód od Pielgrzymowa.

Górówka meduza *Erebia medusa* (G.Śl.-V; O-R)

Gatunek spotykany w Polsce głównie w górach i na pogórze, a lokalnie także na nizinach. Zasiedla polany, łąki, nasłonecznione zbocza. Na terenie gminy stwierdzono ją na skraju lasu na południowy-zachód od Dobieszowa oraz wśród muraw na zachód od Pielgrzymowa

Osadnik kostrzewiec *Lasiommata maera* (O-R)

W Polsce występuje na rozproszonych stanowiskach na całym obszarze kraju. Występuje po skrajach lasów, wzdłuż leśnych dróg i na polanach. Na omawianym terenie jedyne stanowisko tego gatunku stwierdzono na zachód od Pielgrzymowa.

Błonkoskrzydłe *Hymenoptera*

Na obszarze gminy nie prowadzono badań nad tą grupą owadów, jednakże w trakcie inwentaryzacji przyrodniczej natrafiono na kilka gatunków trzmieli *Bombus*, które wszystkie są objęte w Polsce ochroną prawną. Szczególnie często spotykany jest trzmiel ziemny

Bombus terrestris, gnieźdzący się w norkach w ziemi lub różnego rodzaju szczelinach między kamieniami.

Mięczaki *Mollusca*

Ślimak winniczek *Helix pomatia*. Gatunek chroniony.

Zamieszkuje lasy liściaste, parki i zadrzewione brzegi rzek. Z uwagi na brak optymalnych dla niego biotopów, spotykany na obszarze gminy w dużym rozproszeniu, tj. w kompleksach leśnych, zadrzewieniach i w parkach.

KRĘGOWCE VERTEBRATA

Herpetofauna (płazy *Amphibia* i gady *Reptilia*)

Na terenie gminy Głubczyce poznano występowanie 10 gatunków płazów:

Kumak górski *Bombina variegata*,

Grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus*,

Ropucha szara *Bufo bufo* (Fot. 22),

Ropucha zielona *Bufo viridis*,

Rzekotka drzewna *Hyla arborea*,

Żaba wodna *Rana esculenta*,

Żaba jeziorkowa *Rana lessonae*,

Żaba trawna *Rana temporaria* (Fot. 23),

Traszka zwyczajna *Triturus vulgaris*,

Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*,

oraz 5 gatunków gadów:

Jaszczurka zwinka *Lacerta agilis* (Fot. 24),

Jaszczurka żyworodna *Lacerta vivipara*,

Padalec *Anguis fragilis*,

Zaskroniec *Natrix natrix*,

Żmija zygzakowata *Vipera berus*.

Z ciekawszych gatunków płazów i gadów stwierdzonych w gminie wymienić należy:

Kumak górski *Bombina variegata*. Gatunek chroniony. (DH-II, IV)

W latach 60. stwierdzono ten gatunek w okolicach Głubczyc (Tryczyńska 1964 w: Juszczak 1987). Obecnie występowania tego gatunku nie udało się potwierdzić.

Grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus*. Gatunek chroniony. (G.Śl.-E; O-E) (DH-IV)

Gatunek rzadko spotykany, występujący w krajobrazie otwartym ze słabą, lekką glebą. Prowadzi bardzo skryty tryb życia. W latach 60. stwierdzono ten gatunek w okolicach Głubczyc (Tryczyńska 1964 w: Juszczak 1987). Obecnie występowania tego gatunku nie udało się potwierdzić.

Rzekotka drzewna *Hyla arborea*. Gatunek chroniony. (DH-IV)

Gatunek spotykany na podmokłych łąkach, po skrajach wilgotnych lasów, nad brzegami stawów i starorzeczy. Stanowiska tego gatunku znajdują się nad Osobłogą 3 km na zachód od Klisina, nad potokiem 0,5 km na południe od Ściborzyc Małych, nad stawkami w Kietlicach oraz nad stawami pod Głubzczycami-Sady.

Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*. Gatunek chroniony. (PCKC-NT; G.Śl.-E; O-V) (DP-II, IV)

Gatunek zanikający w kraju, spotykany w większych zbiornikach wód stojących (glinianki, zaniebane stawy, jeziora). Podawany z lat 60. z okolic Głubczyc (Tryczyńska 1964 w: Juszczak 1987). Obecnie występowania tego gatunku nie udało się potwierdzić.

Padalec *Anguis fragilis*. Gatunek chroniony. (G.Śl.-R; O-R)

Zasiedla głównie biotopy leśne. Na terenie gminy Głubczyce występuje bardzo rzadko: w lasach między Opawicą, Radynią a Pielgrzymowem, w Lesie Głubczyckim oraz w kompleksie leśnym 3 km na wschód od Ciermięcic.

Zaskroniec *Natrix natrix*. Gatunek chroniony. (G.Śl.-R; O-R)

Tego niegroźnego dla człowieka węża spotkać można nad stawami pod Głubczyce-Sady, nad potokiem pod Ściborzycami Małymi oraz nad Osobłogą i Stradunią.

Ptaki *Aves*

Ptaki objęte całkowitą ochroną gatunkową **pogrubiono**.

Perkozek *Tachybaptus ruficollis*

Perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*
Bocian biały *Ciconia ciconia*
Łabędź niemy *Cygnus olor*
Krzyżówka *Anas platyrhynchos*
Czernica *Aythya fuligula*
Trzmielojad *Pernis apivorus*
Błotniak stawowy *Circus aeruginosus*
Krogulec *Accipiter nisus*
Myszolów *Buteo buteo*
Pustułka *Falco tinnunculus*
Kuropatwa *Perdix perdix*
Przepiórka *Coturnix coturnix*
Bażant *Phasianus colchicus*
Derkacz *Crex crex*
Łyska *Fulica atra*
Czajka *Vanellus vanellus*
Gołąb miejski *Columba livia*
Grzywacz *Columba palumbus*
Sierpówka *Streptopelia decaocto*
Turkawka *Streptopelia turtur*
Kukułka *Cuculus canorus*
Płomykówka *Tyto alba*
Puchacz *Bubo bubo*
Sóweczka *Glaucidium passerinum*
Puszczyk *Strix aluco*
Sowa uszata *Asio otus*
Jerzyk *Apus apus*
Krętogłów *Jynx torquilla*
Dzięcioł czarny *Dryocopus martius*
Dzięcioł duży *Dendrocopos major*
Dzięciołek *Dendrocopos minor*
Lerka *Lullula arborea*
Skowronek *Alauda arvensis*
Brzegówka *Riparia riparia*

Dymówka *Hirundo rustica*
Oknówka *Delichon urbica*
Świergotek drzewny *Anthus trivialis*
Pliszka żółta *Motacilla flava*
Pliszka siwa *Motacilla alba*
Strzyżyk *Troglodytes troglodytes*
Pokrzywnica *Prunella modularis*
Rudzik *Erithacus rubecula*
Słowik rdzawy *Luscinia megarhynchos*
Kopciuszek *Phoenicurus ochruros*
Pokląskwa *Saxicola rubetra*
Kląskawka *Saxicola torquata*
Kos *Turdus merula*
Kwiczół *Turdus pilaris*
Śpiewak *Turdus philomelos*
Paszkot *Turdus viscivorus*
Świerszczak *Locustella naevia*
Strumieniówka *Locustella fluviatilis*
Łozówka *Acrocephalus palustris*
Trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus*
Trzciniak *Acrocephalus arundinaceus*
Zaganiacz *Hippolais icterina*
Piegża *Sylvia curruca*
Cierniówka *Sylvia communis*
Kapturka *Sylvia atricapilla*
Gajówka *Sylvia borin*
Świstunka *Phylloscopus sibilatrix*
Pierwiosnek *Phylloscopus collybita*
Piecuszek *Phylloscopus trochilus*
Mysikrólik *Regulus regulus*
Zniczek *Regulus ignicapillus*
MUCHOŁÓWKA SZARA *Muscicapa striata*
MUCHOŁÓWKA BIAŁOSZYJA *Ficedula albicollis*
Raniuszek *Aegithalos caudatus*

Sikora uboga *Parus palustris*
Czarnogłówka *Parus montanus*
Czubatka *Parus cristatus*
Sosnowka *Parus ater*
Modraszka *Parus caeruleus*
Bogatka *Parus major*
Kowalik *Sitta europaea*
Pęłacz leśny *Certhia familiaris*
Pęłacz ogrodowy *Certhia brachydactyla*
Remiz *Remiz pendulinus*
Wilga *Oriolus oriolus*
Gąsiorek *Lanius collurio*
Srokosz *Lanius excubitor*
Sójka *Garrulus glandarius*
Sroka *Pica pica* * objęta ochroną częściową
Kawka *Corvus monedula*
Gawron *Corvus frugilegus*
Wrona *Corvus corone* * objęta ochroną częściową
Kruk *Corvus corax*
Szpak *Sturnus vulgaris*
Wróbel *Passer domesticus*
Mazurek *Passer montanus*
Zięba *Fringilla coelebs*
Kulczyk *Serinus serinus*
Dzwoniec *Carduelis chloris*
Szczygieł *Carduelis carduelis*
Makolągwa *Carduelis cannabina*
Krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostra*
Gil *Pyrrhula pyrrhula*
Grubodziób *Coccothraustes coccothraustes*
Trznadel *Emberiza citrinella*
Ortolan *Emberiza hortulana*
Potrzos *Emberiza schoeniclus*
Potrzeszcz *Miliaria calandra*

Perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*. Średnio liczny ptak lęgowy Śląska.

Najpospolitszy z krajowych gatunków perkozów. Zasiedla stawy rybne, starorzecza i zbiorniki zaporowe. Na stawach koło Głubczyc-Sady gniazduje około 5 par.

Bocian biały *Ciconia ciconia*. Średnio liczny ptak lęgowy Śląska. (E-V) (DP-I)

Gatunek ten związany jest z osiedlami ludzkimi, gdzie zakłada gniazda. Jako żerowiska wybiera jednak tereny nie zagospodarowane: łąki, obrzeża zbiorników wodnych i wód płynących. W ramach Europejskiego Spisu Bociana Białego w latach 90. stwierdzono w gminie 22 zajęte gniazda. Wynik ten należał do najwyższych w województwie. Gniazda znajdowały się w następujących wsiach: po dwa gniazda we wsiach: Bogdanowice, Zawiszycy i Zubrzyce; po jednym gnieździe w: Chomiąży, Debrzyca, Dobieszów, Gołuszowice, Grabniki, Głubczyce, Klisinka, Krzyżowice, Królowe, Lenarcice, Mały Biernatów, Mokre, Nowa Wieś Głubczycka, Pomorzowice, Pomorzowiczki, Zopowy.

Łabędź niemy *Cygnus olor*. Nieliczny ptak lęgowy Śląska. (DP-II/2)

Jedna para gniazduje na terenie stawów rybnych koło Głubczyc-Sady.

Czernica *Aythya fuligula*. Licznie lęgowy gatunek Śląska. (DP-II/1)

Występuje na różnego typu zbiornikach wodnych z dobrze rozwiniętą roślinnością szuwarową. Na stawach rybnych koło Głubczyc-Sady stwierdzono do 5 par tego gatunku.

Trzmielojad *Pernis apivorus*. Nieliczny ptak lęgowy Śląska. (G.Śl.-R; O-R) (DP-I)

Bardzo rzadko spotykany ptak drapieżny, gniazdujący głównie w lasach liściastych w dolinach rzecznych. Obserwacje w sezonie lęgowym sugerują, że jedna para ptaków gniazduje na skraju kompleksu leśnego między Pielgrzymowem a Opawicą. Podawany także z kompleksu leśnego między Ciermięciami a Lewicami (Dyrcz i in. 1991).

Błotniak stawowy *Circus aeruginosus*. Nieliczny ptak Śląska. (G.Śl.-R; O-R) (DP-I)

Ptak drapieżny gniazdujący głównie w trzcinowiskach na stawach rybnych i nad starorzeczami. Jedną parę tokujących ptaków obserwowano nad stawami koło Głubczyc-Sady.

Krogulec *Accipiter nisus*. Na Śląsku jest to nieliczny ptak lęgowy.

Ptak drapieżny związany głównie z drzewostanami szpilkowymi w młodszych klasach wieku. Jedyne terytorium tego drapieżnika stwierdzono w lesie na północ od Opawicy, nad granicą państwa.

Pustułka *Falco tinnunculus*. Nieliczny ptak lęgowy Śląska. (E-D)

Zanikający ptak krajobrazu rolniczego. Wykazano stanowiska lęgowe z pojedynczymi parami: na zachód od Klisina, na północ od Opawicy (przy granicy państwa); wśród pól między Gołuszowicami a Równe, w Głubczycach oraz na skraju Lasu Głubczyckiego. Podawany także z okolic Braciszowa (Dyrcz i in. 1991).

Przepiórka *Coturnix coturni*. Nieliczny ptak lęgowy Śląska. (E-V; G.Śl.-R; O-R) (DP-II/2)

Gniazduje w krajobrazie rolniczym na polach uprawnych i łąkach. Pojedyncze odzywające się głosem godowym ptaki stwierdzono: na polach uprawnych na południe od Pielgrzymowa, na północ od Opawicy.

Derkacz *Crex crex*. Bardzo nieliczny gatunek lęgowy Śląska. (E-V; G.Śl.-V; O-R) (DP-I)

Ptak zagrożony w skali świata. Zasiedla wilgotne łąki, turzycowiska, a bardzo rzadko także pola uprawne. W wyniku inwentaryzacji stwierdzono go na trzech stanowiskach: na podmokłych łąkach koło Pomorzowiczek, w polu rzepaku nad rzeką Opawica oraz nad Osobłogą nad Klisinem. Podawany także z lat 80. z nad Straduni z okolic Królowych (Dyrcz i in. 1991).

Turkawka *Streptopelia turtur*. Średnio liczny ptak lęgowy Śląska. (E-D; G.Śl.-R; O-R) (DP-II/2)

Gatunek gołębia występujący głównie na skraju lasów oraz w zadrzewieniach śródpolnych w krajobrazie rolniczym. Na obszarze gminy występuje rzadko i w rozproszeniu, śpiewające ptaki stwierdzono w: Lesie Głubczyckim; laskach przy Dobieszowie; w lasach między Pielgrzymowem a Opawicą; w dąbrowie w Pielgrzymowie; w kompleksie leśnym między Ciermięciami a Lewicami; w lesie pod Braciszowem; nad Stradunią pod Biernatowem.

Puchacz *Bubo bubo*. Bardzo nielicznie lęgowy ptak Śląska. (E-V; PCKC-NT; G.Śl.-E; O-Ex) (DP-I)

Jeden z najrzadszych gatunków sów, do niedawna na Opolszczyźnie nie notowany. Stanowisko z Gór Opawskich jest jedynym na Opolszczyźnie. Jedna para ptaków gniazdowała na terasie czynnego kamieniołomu w Braciszowie w latach 1997-1998). Lęgi niestety ulegały zniszczeniu, prawdopodobnie wskutek działalności człowieka.

Sóweczka *Glaucidium passerinum*. Skrajnie nielicznie lęgowy ptak Śląska. (PCKZ-LC; G.Śl.-E; O-Ex) (DP-I)

Jeden z najrzadszych krajowych gatunków sów. Na Opolszczyźnie brak jest obecnie stanowisk lęgowych tego gatunku. Zasiadła puszcze i duże kompleksy leśne ze starymi iglastymi i mieszanymi drzewostanami. W górach zasiadła buczyny. Z terenu gminy pochodzi jedna, wyjątkowa obserwacja: 19 stycznia 1985 roku jeden osobnik był obserwowany w sadzie w miejscowości Zopowy (Dyrz i in. 1991). Chociaż jest to gatunek osiadły i istnieje duża możliwość gniazdowania sóweczki na tym terenie, to po tym stwierdzeniu nie została zaobserwowana ponownie.

Płomykówka *Tyto alba*. Nieliczny ptak lęgowy na Śląsku. (E-D; G.Śl.-R; O-R)

Występuje prawie wyłącznie wśród zabudowy ludzkiej, głównie na wieżach wiejskich kościołów, na strychach. W ramach inwentaryzacji skontrolowano wieże kościelne w wielu wsiach gminy. Na ślady obecności tego gatunku natrafiono jedynie w Równym ale były to wypłótki stare, pozostawione tu przez gniazdujące ptaki przed remontem wież.

Krętogłów *Jynx torquilla*. Nieliczny, miejscami średnio liczny gatunek lęgowy Śląska. (E-D)

Zasiadła drzewostany liściaste, skraje lasów i zieleń miejską. Pojedyncze terytorialne ptaki stwierdzono w kompleksie leśnym na północ od Opawicy oraz w Lesie Głubczyckim.

Dzięcioł czarny *Dryocopus martius*. Średnio liczny ptak lęgowy Śląska. (G.Śl.-R; O-R) (DP-I)

Zasiadła głównie bory, buczyny, rzadziej inne lasy liściaste. Wymaga obecności starych drzew, w których wykuwa dziuple. Lęgowe pary stwierdzono jedynie w Lesie Głubczyckim oraz w kompleksie leśnym między Opawicą a Pielgrzymowem.

Brzegówka *Riparia riparia*. Średnio liczny gatunek lęgowy Śląska. (E-D; G.Śl.-R; O-R)

Gatunek jaskółki gniazdujący w skarpach nad stromymi brzegami rzek, zbiorników wodnych i wyrobisk. Stwierdzono 2 efemeryczne stanowiska: w piaskowni w Zopowach (maksymalnie 143 norek); w opuszczonej piaskowni 0,8 km na wschód od Kietlic (do 40 norek).

Kląskawka *Saxicola torquata*. Nieliczny ptak Śląska, będący obecnie w ekspansji. (E-D; G.Śl.-R; O-R)

Występuje w krajobrazie otwartym, na łąkach, nasypach kolejowych, przydrożach. Jedną parę stwierdzono na łące przy głównej drodze, 0,2 km na północ od Zopowy.

Świerszczak *Locustella naevia*. Nieliczny gatunek lęgowy na Śląsku. (G.Śl.-R; O-R)

Ptak typowy dla nadrzecznych terenów otwartych. Gniazduje także wśród suchych łąk. Stwierdzono 5 stanowisk z terytorialnymi ptakami: zakrzewiona łąka na południe od Klisina, przy drodze nr 416; łąka około 1 km na północ od Opawicy; na skraju lasu i pól uprawnych 1,5 km na zachód od Radyni; nad Troją na południowy-wschód od Zubczyc; nad potokiem pod Ściborzycami Małymi.

Strumieniówka *Locustella fluviatilis*. Nieliczny gatunek lęgowy na Śląsku. (G.Śl.-R; O-R)

Ptak typowy dla nadrzecznych terenów otwartych, zasiedla jednak środowiska bardziej zakrzewione niż poprzedni gatunek. Występuje także w zalewowych lasach. Stwierdzono 5 terytorialnych ptaków: wśród zakrzewień nad potokiem w Ciermięcicach; w opuszczonym sadzie w Pielgrzymowie; na skraju dąbrowy i młaki w Pielgrzymowie; w monokulturze topolowej 2 km na północny-zachód od Dobieszowa; nad Osobłogą na zachód od Klisina.

Muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*. Nieliczny ptak lęgowy Śląska. (G.Śl.-R, O-R) (DP-I)

Ptak zasiedlający drzewostany liściaste. Charakterystyczny dla lasów grądowych w dolinach rzecznych. Nieliczną populację tego gatunku wykryto w dąbrowie na zachód od Pielgrzymowa. Prócz tego podawana z południowego skraju Lasu Głubczyckiego (Dyrzc i in. 1991).

Srokosz *Lanius excubitor*. Nielicznie lęgowy ptak Śląska. (E-D; G.Śl.-R; O-R)

Występuje głównie w krajobrazie rolniczym, licznie w dolinach większych rzek. Jedną parę lęgową stwierdzono w krajobrazie rolniczym 1 km na zachód od Radyni, przy głównej drodze; wśród pól uprawnych na południowo-zachodnim krańcu Pomorzowic.

Krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostra*. Nieliczny, gnieźdzący się nieregularnie ptak lęgowy Śląska. (G.Śl.-R, O-R)

Gatunek leśny, związany z rozległymi drzewostanami szpilkowymi, głównie ze świerkiem. Prawdopodobnie lęgowe pary spotykano w borach sosnowym w Lesie Głubczyckim w okolicach Wilczego Stawu.

Ssaki *Mammalia*

Na terenie gminy stwierdzono występowanie 10 gatunków ssaków objętych ochroną prawną oraz kilka dalszych znajdujących się na regionalnej czerwonej liście zwierząt zagrożonych wyginięciem (Czyłok i in. 1996).

Owadożerne *Insectivora*

Jeż *Erinaceus europaeus*

Gatunek chroniony. Zamieszkuje tereny o bujnej roślinności krzewiastej. Występuje w rozproszeniu na terenie gminy.

Kret *Talpa europaea*

Gatunek chroniony. Pospolity, występujący na całym obszarze.

Ryjówka aksamitna *Sorex araneus*

Gatunek chroniony. Pospolity i w odpowiednim środowisku liczny. Zamieszkuje różne spektrum środowisk: lasy, zmurszałe kłody, brzegi stawów, strumyków, rzek, łąki śródpolne, rzadziej krajobraz rolniczy. Spotykana na całym obszarze gminy.

Ryjówka malutka *Sorex minutus*

Gatunek chroniony. Występuje w podobnych środowiskach co gatunek poprzedni, lecz mniej powszechnie i nielicznie. Na terenie gminy Głubczyce obserwowana rzadko.

Rzęsorek rzeczek *Neomys fodiens*

Gatunek chroniony. Ze wszystkich ryjówek jest on najbardziej związany ze środowiskiem wodnym. Przebywa nad brzegami wód płynących oraz czystych zbiorników wody stojącej. W Polsce pospolity, lecz niezbyt liczny. Na terenie gminy spotykany rzadko w dolinach rzecznych i nad stawami koło Głubczyc-Sady.

Zębiełek *Crocidura suaveolens*. Gatunek chroniony. (G.Śl.-R; O-R)

Jest to najrzadszy przedstawiciel ryjówkowatych. Jest gatunkiem synantropijnym, występującym nielicznie w pobliżu osiedli ludzkich. Na terenie gminy obserwowany rzadko

Nietoperze *Chiroptera*

W ramach inwentaryzacji przyrodniczej gminy skontrolowano między innymi obiekty sakralne pod kątem występowania w nich koloni rozrodczych nietoperzy. Obecność tych zwierząt wykazano w kościołach w: Klisinie (mroczek późny *Eptesicus serotinus*), Ściborzycach Małych (mroczek późny), Gołuszowicach, Bogdanowicach (gacek brunatny *Plecotus auritus*), Grobnikach i Głubczycach. Trudności w dotarciu do miejsc, w których przebywały osobniki uniemożliwiła jednak oznaczenie gatunku we wszystkich przypadkach. Nie wykazano nietoperzy w kościołach w: Równym i Zopowy. Podczas kontroli nocnych stwierdzono też intensywne żerowanie nietoperzy nad wodami stawów koło Głubczyc-Sady oraz nad wodami Osobłogi.

Mroczek późny *Eptesicus serotinus*. Gatunek chroniony. (G.Śl.-I; O-I) (DH-IV)

Jeden z największych krajowych gatunków nietoperzy. Obok gacka brunatnego jest najpospolitszym nietoperzem w Polsce. Kolonie rozrodcze zakłada na strychach różnego rodzaju budynków: w kościołach, zamkach, budynkach mieszkalnych.

Gacek brunatny *Plecotus auritus*. Gatunek chroniony. (G.Śl.-V; O-R) (DH-IV)

Jest to gatunek eurytopowy, jeden z najczęściej spotykanych gatunków nietoperzy. Kolonie rozrodcze zakłada w budynkach, na strychach, w szczelinach, w budkach dla ptaków.

Gryzonie *Rodentia*

Badylarka *Micromys minutus*. Gatunek rzadki na Górnym Śląsku (G.Śl.-R; O-R)

Ten gatunek gryzonia zamieszkuje krajobraz rolniczy, łąki i brzegi cieków wodnych. Rzadko obserwowana na terenie gminy, głównie w krajobrazie rolniczym.

Wiewiórka *Sciurus vulgaris*. Gatunek chroniony. (G.Śl.-V; O-V)

Występuje często w lasach, szczególnie liściastych i w parkach. W wyniku inwentaryzacji stwierdzono ją na obszarze gminy w Lesie Głubczyckim.

Drapieżne *Carnivora*

Łasica *Mustela nivalis*. Gatunek chroniony. (G.Śl.-V; O-V)

Występuje w krajobrazie otwartym na obszarze gminy.

Borsuk *Meles meles*. Gatunek objęty ochroną częściową. (G.Śl.-R; O-R)

Zamieszkuje lasy i krajobraz otwarty. Występuje bardzo rzadko na terenie gminy.

5. Ostoje fauny

Ostoje fauny wyróżnia się dla obszarów, na których dochodzi do nagromadzenia stanowisk zwierząt objętych ochroną gatunkową, rzadkich i zagrożonych w regionie. Obszary te winny charakteryzować się także dużą naturalnością środowisk.

W gminie Głubczyce wyróżniono 4 takie obszary (Mapa – Wybrane stanowiska rzadkich i chronionych gatunków fauny oraz ostoje faunistyczne na terenie gminy):

- Las Głubczycki – ostoja zawiera się w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Las Głubczycki. Jest to jedyny tak duży kompleks leśny na terenie gminy, zabezpieczający warunki bytowania fauny leśnej. Zróżnicowane drzewostany powodują, że spotyka się tu zarówno taksony właściwe dla lasów liściastych jak i iglastych i mieszanych. Z gatunków rzadkich i zagrożonych, mających swe stanowiska w Lesie Głubczyckim, na uwagę zasługują: padalec, pustułka, turkawka, krętogłów, dzięcioł czarny, muchołówka białoszyja, krzyżodziób świerkowy, wiewiórka.
- Obszar muraw, łąk i lasów na zachód od Pielgrzymowa – ostoja zawiera mozaikę muraw kserotermicznych, łąk, młak, pól uprawnych i lasów na zachód od Pielgrzymowa. Szczególnie interesująco przedstawia się ich entomofauna. To tutaj znajdują się jedyne znane w gminie stanowiska rzadkich motyli: pazika dębowca, modraszka nausitous, dostojki ino, osadnika kostrzewca. Z innych gatunków zwierząt na uwagę zasługują: chroniony pająk - tygrzyk paskowany, trzmiełojad, przepiórka, turkawka, strumieniówka, muchołówka białoszyja i badylarka.

- Kompleks stawów koło Głubczyc-Sady – ostoja zawiera kompleks stawów hodowlanych wraz z przylegającymi trzcinowiskami. Jest to jedyny tak duży kompleks zbiorników wodnych na terenie gminy, spełniający ważną rolę dla ptactwa wodno-błotnego, tak w okresie gniazdowania jak i przelotów. Znajdują się tutaj jedyne na omawianym terenie stanowiska łągowe: perkoza dwuczubego, łąbiedzia niemego, czernicy i błotniaka stwaowego. Z innych zwierząt rzadko spotykanych na uwagę zasługują: rzekotka drzewna i zaskroniec. Jest to także ważne miejsce odbywania godów dla płazów oraz ważne żerowisko dla ptaków przelotnych i nietoperzy.
- Rzeka Osobłoga – ostoja obejmuje przebieg rzeki Osobłoga wraz z położonymi w jej dolinie środowiskami. Pomimo, że w dolinie rzecznej w trakcie inwentaryzacji nie stwierdzono dużego nagromadzenia wartości faunistycznych, rzeka ta winna podlegać ochronie, jako że spełnia ważną rolę korytarza ekologicznego. Ciekawa obudowa biologiczna cieków umożliwia swobodny przepływ materiału genetycznego pomiędzy izolowanymi płatami środowisk. W dolinie rzecznej stwierdzono stanowiska tak rzadko spotykanych w regionie gatunków jak: rzekotka drzewna, zaskroniec, derkacz i strumieniówka oraz stwierdzono liczne żerowanie nietoperzy.

6. Stan i zagrożenia fauny

Fauna gminy Głubczyce w znacznej części nawiązuje do typowej fauny lewobrzeżnej części województwa opolskiego, silnie odlesionej, zajętej przez wielkoobszarowe uprawy rolnicze. Tym co wyróżnia ten obszar na mapie Opolszczyzny jest skrawek Gór Opawskich położony w południowo-zachodnim krańcu gminy, na północ od rzeki Opawica.

Zdecydowanie dominujący na terenie gminy krajobraz rolniczy zasiedla fauna charakterystyczna dla uboższych agrocenoz. Pospolicie występuje tu z ptaków: bażant, czajka, skowronek polny, pliszka żółta, cierniówka, gąsiorek, makolągwa i trznadel. Gatunki rzadkie reprezentują: z ssaków: badylarka; z ptaków: pustułka, przepiórka, turkawka, kłaskawka, świerszczak, srokosz, ortolan i potrzuszcz, z płazów: grzebiuszka ziemna i ropucha zielona.

Obszar gminy jest w niewielkim stopniu zalesiony, położonych jest na jej terenie zaledwie kilka kompleksów leśnych: przede wszystkim Las Głubczycki, las między Ciermięciami a Lewicami, kompleksy leśne między Opawicą, Pietrowicami, Dobieszowem a Pielgrzymowem oraz niewielkie laski nad Osobłogą. Dodatkowo kompleksy leśne są w znacznym stopniu izolowane, brak jest tu ciągłości i naturalnych korytarzy ekologicznych

łączących poszczególne ekosystemy. Dlatego też fauna właściwa dla obszarów zadrzewionych odnajduje tu niezbyt korzystne warunki do bytowania. Gatunki ptaków typowe dla obszarów leśnych to np.: grzywacz, dzięcioł czarny, szpak, świergotek drzewny, pokrzywnica, rudzik, kos, kapturka, pierwiosnek, mysikrólik i zniczek. Gatunki rzadkie zwierząt reprezentują m.in.: padalec, trzmielojad, krogulec, turkawka, krętogłów, dzięcioł czarny, muchołówka białoszyja, krzyżodziób świerkowy i wiewiórka.

Zróżnicowanie gatunkowe fauny gminy Głubczyce w niewielkim stopniu powiększają ekosystemy wodne, warunkujące występowanie fauny wodno-błotnej. Najatrakcyjniejsze ekosystemy wodne dla zwierząt stanowią: doliny rzeki Osobłoga, Opawica, Stradunia, potok pod Ściborzycami Małymi, stawy koło Głubczyc-Sady oraz młaki pod Pielgrzymowem. Generalnie, z uwagi na niedostatek takich środowisk na obszarze gminy, wszystkie ekosystemy wodno-błotne winny podlegać szczególnej trosce. Z gatunków rzadkich, spotykanych w wymienionych obszarach wymienić należy: z ptaków: perkoza dwuczubego, łąbądzia niemego, czernicę, błotniaka stawowego, derkacza, strumieniówkę; z gadów: zaskrońca; z płazów: kumaka górskiego, traszkę grzebieniastą, rzekotkę drzewną, ropuchę zieloną, z motyli: modraszka nausitousa.

Charakterystyczną cechą faunie tego obszaru nadaje obecność Gór Opawskich. Dzięki dużemu zróżnicowaniu środowisk: kompleksy leśne, murawy, łąki, pola uprawne, młaki, dolina rzeki Opawicy, fauna jest tu bardzo zróżnicowana, interesująca i bogata. W kompleksach leśnych między Pielgrzymowem a Opawicą znajdują się stanowiska lęgowe rzadkich i zagrożonych ptaków: trzmielojada, krogulca, pustułki, turkawki, krętogłowa, dzięcioła czarnego, strumieniówki i muchołówki białoszyjej. Wśród krajobrazu otwartego spotyka się przepiórki, świerszczaka, srokosza, a nad Opawicą także derkacza. Szczególnie interesująco jawią się murawy i dąbrowa świetlista na zachód od Pielgrzymowa. To tam znajdują się jedyne w gminie stanowiska rzadkich w województwie motyli, a i cała entomofauna jest tu bogata i interesująca.

Ogółem na obszarze gminy Głubczyce stwierdzono występowanie 125 gatunków chronionych zwierząt:

- 1 gatunek pająka,
- 1 gatunek mięczaka,
- 2 gatunki motyli dziennych,

- 10 gatunków płazów,
- 5 gatunków gadów,
- 96 gatunków ptaków (w tym dwa objęte tylko ochroną częściową),
- 10 gatunków ssaków.

W myśl ustawodawstwa Wspólnoty Europejskiej, której Polska zostanie członkiem, na terenie gminy Głubczyce stwierdzono następujące gatunki zwierząt, będące przedmiotem szczególnego zainteresowania Wspólnoty.

Tab. 1. Gatunki ptaków wymienione w załączniku I i II Dyrektywy Ptasiej, występujące na obszarze gminy Głubczyce.

gatunek	załącznik I	załącznik II/1	załącznik II/2
bocian biały	*		
łabędź niemy			*
krzyżówka		*	
czernica		*	
trzmielojad	*		
błotniak stawowy	*		
kuropatwa		*	
przepiórka			*
bażant		*	
derkacz	*		
łyska		*	
czajka			*
gołąb miejski		*	
grzywacz		*	
sierpówka			*
turkawka			*
puchacz	*		
sóweczka	*		
dzięcioł czarny	*		

lerka	*		
skowronek			*
świergotek polny	*		
kos			*
kwiczoł			*
śpiewak			*
paszkot			*
muchołówka białoszyja	*		
gąsiorek	*		
ortolan	*		
razem gatunków:	12	7	10

Tab. 2. Gatunki zwierząt wymienione w załączniku II i IV Dyrektywy Habitatowej, występujące na obszarze gminy Głubczyce.

gatunek	załącznik II	załącznik IV
modraszek nausitous	*	*
kumak górski	*	*
grzebiuszka ziemna		*
ropucha zielona		*
rzekotka drzewna		*
żaba jeziorkowa		*
traszka grzebieniasta	*	*
jaszczurka zwinka		*
mroczek późny		*
gacek brunatny		*
razem gatunków:	3	10